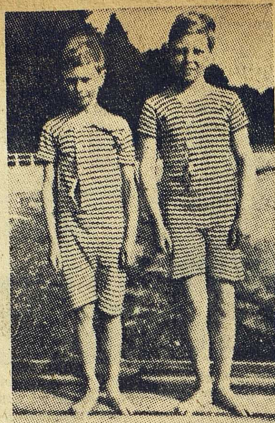

KUNGLIGA minnen

Hertigparet
av Windsor

De blivande
kungarna
Georg VI (t. v.)
och Edvard VIII

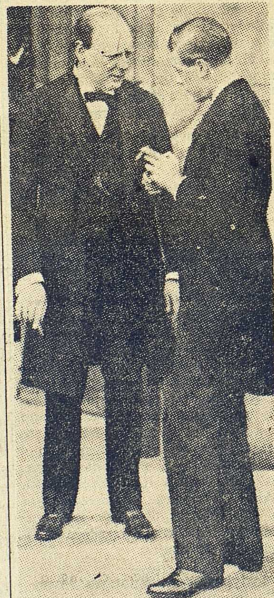

DA EDVARD, prins av Wales, en gång på 1920-talet åtog sig att tala inför Englands förnämsta förening av vetenskapsmän, blev fadern, Georg V, förskräckt. Vet du inte, förebrådde han sonen, att dina åhörare är de skarpaste hjärnorna i England. "Den ende i vår familj som vågat tala i den församlingen är din farfarsfar, prinsengemålen, och han var intellektuell." Men prinsen låt en god vän skriva föredraget och gjorde lycka vid konferensen. Episoden berättas i exkung Edvards nyss utkomna memoarbok (*A King's Story*, Putnam's Sons, pris 4:50 dollar). Den är betecknande både för den rulljöviken prinsen växte upp och för hans eget oförfärad grepp på det kungliga yrket. Detta grepp gjorde honom under ett par årtionden till världens mest populära och charmante kronprins, men ledde till hans abdikation som kung efter mindre än ett års regeringstid.

I förkrigstidens blommande England stod den kungliga familjen helt utanför landets kulturella och intellektuella, man kan nära nog tillägga också politiska liv. Edvard VII, som år 1901 blev kung vid sextio års ålder, då prinsen var sex år gammal, var världsman och vivör. Under en kort tid hade han stort anseende för politisk klokhet och psykologisk finess; hans jakt på nöjen i form av fester, spel och kvinnor var lika intensiv som hans avsky för alla andliga övningar. Prinsens far, Georg V, kung år 1910, var i mycket olik sin företrädare; han var dygdig, familjekär, pedantisk och konventionell. Men i fråga om brist på s. k. allmänna intressen var även Georg perfekt. Litteratur, konst och politik var främmande och misstänkta saker; Georg upphörde aldrig att betrakta politikerna som skojare och konst-

närerna som tvivelaktiga. Religionen — jämte monarkin imperiets grundval — respekterades genom åhörande varje söndag av en gudstjänst, som nedskars till tio minuter för att kungen skulle stå ut. Frimärken och djur som kunde jagas var de stora realiteterna i detta kungliga liv — utanför slotten och jaktmarkerna låg en underlig och nästan överklig värld, där människorna sysslade med allehanda konstiga ting.

Jakten hade i den furstliga miljön vid denna tid nått en speciell fulländning. Den höll genom ständigt stegrad effektivitet på att förvandlas till slakt i detta ords mest egentliga mening. I en park späckad av sedan ett år väl-

I förirroligt samtal med Churchill före en lunch i underbuset 1919

födda fasaner hetsade femtio till hundra drevkarlar fåglarna mot några få av laddande lakejer omgivna jägare; den som var snabb i vändningarna kunde på några timmar nedlägga hundratals djur, och kung Georg lyckades en dag att komma upp till mer än ett tusen. "Boken", det var för denne mo-

nark den anteckningsbok i vilken bytet dag för dag förtecknades.

Prins Edvard och hans syskon uppfostrades borgerligt strängt i denna atmosfär av reglementerad och korrekt trivialitet. Läraren, mr Hansell, var en av dessa storsvuxna och sportiga engelsmän med buskagemustascher som tycks representera den manliga kyskheten; hans åsikter var otroligt begränsade och välsinnade; "fastän jag med vissa avbrott stod under hans ledning i tolv år, är jag oförmögen att minnas något roligt eller originellt yttrande av honom". Barnen uppfostrades i isolering; endast någon gång ordnades värdiga sammankomster med ättlingar av den högsta aristokratin. Sedan kom tiden som sjökadett, under vilken prinsvärdigheten inte skyddade mot simpel pennalism, en kort vistelse i Oxford, då prinsens ovilja mot bokliga studier blev definitivt klarlagd. Då Edvard var tjuv år bröt kriget ut. Han deltog formellt, huvudsakligen på västfronten, men fick aldrig vara med i en strid och sysselsattes med ofarliga och oftast onyttiga uppdrag. På sidor i boken som verkar äkta skildrar prinsen hur han längtade efter att få vara som de andra, att slåss som en vanlig ung officer.

Efter kriget började den långa tiden som tronföljare, reklamman för imperiet, prins Charming. Resor till dominions och kolonier, nedläggning av hörnstenar och plantering av träd, inspektion av brittiska gardessoldater, kamelryttare, zuluer och sikher, tal till vetenskapsmän, affärsmän, arbetare och fruktodlare, luncher, middagsgästningar, rävjakt, kapplöpningar och polo. Den lille älskyrde, skyggt och trumpet leende prinsen gjorde lycka, det var något komiskt, rörande och avväpnande med honom, ett lagom av ironi, spleen och spel, en smula Chaplin. Att prinsen liksom sin farfar ansågs svår på kvinnor och sprit skadade honom inte; han verkade fin och spröd i jämförelse med Edvard VII:s robusta och brutala vitalitet.

Vilka inre äventyr upplevde prinsen under den tiden? Det ger boken inte besked om, och man misstänker att inte mycket finns att berätta i saken. Men en karaktär utbildades, föga markerad eller betydande, men älskvärd som de yttre prestationerna. En viss anspråkslöshet — ett av de ordinarie kungliga yrkesknepen — hör hit, också viljan att vara till lags och göra sitt bästa, en tendens att våga sig på allt, att något litet hoppa över skaklarna. Prinsen själv talar — så lågmålt att det inte verkar skrytsamt — om "sitt frågande, självständiga sinne", om att han var "omedvetet upprorisk mot sin position", om att han ville tävla på lika villkor med andra men inte ansåg sin förmåga "nämnvärt högre än den standard som krävdes i den våldsamt konkurrerande världen utanför palatsen". Det är nog till stor del ett önsketänkande i efterhand. Ingenting ger anledning tro att han var betydande annat än som furstlig charmör.

Denne unge och medelålders man, som när som helst kunde bli "konung av Storbritannien, Irland och de brittiska världena på andra sidan havet, kejsare av Indien", fick inte någon som helst politisk uppfostran. Liksom farfadern och fadern under deras kronprinstid vägrades han till och med att ta del av rapporter från premiärministern, departementscheferna och de brittiska beskickningarna ute i världen. Fadern tyckte illa om att han träffade politiker; de ansågs som dåligt sällskap. Ytlighet och banalitet var dygder.

En dryg tredjedel av boken behandlar kungatiden — januari—december 1936 — och särskilt abdikationskrisen. Skildringen är utan tvivel både ofullständig och partisk, men den är rolig, stundom rörande, i allt väsentligt lojal. Kungen ville gifta sig med Mrs Simpson och behålla kronan; Baldwin och flertalet politiska ledare tvang

8/5
 honom — trots biståndet från Churchill och Beaverbrook — att avstå från kronan då han inte ville avstå från mrs Simpson. Flera av de projekt med vilka kungen sökte värja sig — det morganatiska äktenskapet, försvarstalet i radio, ett självständigt framträdande mot regeringen — verkar diletantmässiga. Men i många detaljer är framställningen utomordentlig. Oviljan mot Baldwin kommer lysande fram i beskrivningen av dennes ständiga knäpanden med fingrarna, hans i förhållande till kroppen alltför lilla bil — en ominös svart skalbagge —, hans gemytligt larviga moralpredikningar. Som huvudfiende jämte Baldwin skymtar ärkebiskopen Lang, servil, skicklig och lömsk. I vad mån prinsens amerikanska hjälprea är ansvarig för dessa glanspunkter och för bokens utmärkta stilistiska utformning över huvud vet man inte.

De senaste femton åren, livet med Wallis som hertig av Windsor, är inte med i boken. Men tonen i boken, porträtten och sättet att se på det förflutna skulle snarast tyda på att de verkligen "efteråt levde lyckliga i alla sina dagar".

HERBERT TINGSTEN

Justitieministerns försvar för åtalen

i Kejneaffären är, mildt sagt, föga övertygande. Det består väsentligen i påpekandet att vissa artiklar i Arbetaren skulle bli fria från åtal genom preskription, därest utredningen i Kejneaffären avvaktades. Men det finns ju tillräckligt med artiklar att åtala ändå, och fullständighet i fråga om antalet åtal är ju redan omöjlig, eftersom många artiklar av likartad beskaffenhet faller inom preskriptionstiden.

Detta är emellertid relativt oväsentligt. Vad som främst kritiserats är ju att regeringen, efter att ha tillsatt en kommis-

sion för undersökning av affären, nu uppträder som "part i målet", för att begagna hr Zetterbergs eget uttryck. På denna punkt finns blott anledning att helt instämma med Vilhelm Mobergs uttalande i Handelstidningen: "Om justitieminister Zetterberg i sin åtalsaktion är i samförstånd med k. m:ts regering och alltså i realiteten företräder denna, så har Sveriges regering därmed ovedersägligen inträtt som part i Kejnemålet och solidariserat sig med statsrådet Quensel. Och det är icke brukligt att någon av parterna i ett mål också avkunnar domslutet."